

ՄԱՐՏ

ՆԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻՔԻՆԵՐ

17. SARRE F., Transkaukasien, Persien, Mesopotamien, Transkaspien, Land u. Leute. Berlin 1899. 4^o 85 Tafel.
18. CAROL JEAN, Les deux routes du Caucase, notes d'un touriste. Paris 1899. 8^o pp XL+309. ill. 34. cartes 2.
19. BELLEGOTTI LANFRANCO AVV., Il Concerto Europeo e la Questione Armena. Pisa 1899. 8^o pp. 40.
20. ALCOCK D., Aan den Euphraat, een verhaal uit Armenië door A. Alcock. Nijkerk (C. F. Gallenbach.) 8^o pp. 358.
21. ԱՆՎՈՐԴԱՆ ԵՄՈՐԱ: — Բանաստեղծութիւններ: Թիֆլիս 1899: Տպ. Վր. Հր. Ընկ.: ԸՂ՝ 40թրթ 80: Գինն է 30 կ.:
22. ՄՈՆՈՂՈՇԱՆՍ Պ.: — Տիգրիսի կալանատուրը: (Հոգեբանական էտիկ) Աղեքսանդրոպոլ 1899: Տպ. Գ. Ս. Ստոյկանց: ԸՂ՝ 8^o 44: Գինն է 15 կ.:
23. Մ. Բ. — Հովատուն: Վառնա 1899: Տպ. Վալարմոսթի: ԸՂՂթրթ 8^o 32: Գինն է 3թ. — 25:
24. ԴՄՏԻՐԻՆԱՎԱ Վ. Ի.: — Մանշուկու ու Կուտիկը: Փոխադրեց Պոռնանց Պեթմ: Թիֆլիս 1899: Տպ. Մ. Մ. Մարտիրոսեանց: (Թիֆլ. Հյց. Հորտը. Ընկ. Թ. 159): ԸՂ՝ 8^o 44: Գինն է 20 կ.:
25. ՓՐԱՍՍՈՆԱՎ ԿՈՊՊԷ: — Թագի համար (pour la couronne): Ողբերգ. 5 արար. Թագմ. Մկր. Մանուշար: Բագու 1899: Տպ. Վորոն: ԸՂ՝ 8^o 125: Գինն է 60 կ.:
26. ՄԱՆԱՍՍԵՆՍ ՍՏ.: — Սերտոսի Պատմութիւնը եւ Մ. Խորնայնի: Մատենադարան ուսումնասիրութիւն: Տիգրիս, տպ: Մ. Դ. Իւստինան 1899: Փոքր 8^o էՂ՝ 8^o 118: (Թիֆլ. Հյց. Հար. Ընկ. Թի. 156): Գինն է՝ 40 կ.:
27. ՎՐԻՀԼԻՄ ՀԱՌՈՓ: — Երեսասարդ Անգղիացի. Թարգմ. Օր. Ե. Տ. Ն. — Թիֆլիս 1899. Տպ. Կ. Մ. Մարտիրոսեանց: (Թիֆլ. Հայոց Հորտը. Ընկ. Թ. 154): ԸՂ՝ 42 Գինն է 5կ.:

17. Sarre F., Transkaukasien, Persien, Mesopotamien, Transkaspien, Land und Leute.

«Անգրիկական, Պարսկաստան, Միջագետք, Անգրկասպիան աշխարհ, երկիրն ու ժողովուրդը վերանագիր կարգաւորվ կրնայ կարծել ընթերցողը թէ ուղեգրական երկատիրութիւն մըն է վերլուծելու: Աւելորդութեան մ'արգելանք է առնուած, բայց գրութեան մը չէ. վասն զի բոց ի ճակատեն, փայր յառաջանան մ'իւ պատկերներու ցանկէն ուրիշ օրէն: Գրութեան չկայ, բայց միայն պատկերներուն մէկութիւնները: Հասարակող մըն է պատկերներու, տեսարաններու իրոց եւ անանց յիշեալ երկիրներուն, թուով 85 մեծագիրն առնալով, մեկը միւսէն շքեղ թէ լուսանկարներ եւ թէ լուսատիպ արուեստին կողմանէ: Հասնի մը առջ յառաջանող պէտք եղած տեղեկութիւնը կու տայ: Հեղինակը՝ Փր. Սարրէ 1897—98 տարիներն աւելորդութիւն մ'ըրած է յիշեալ երկիրներն՝ ընկերակցութեամբ Բ. Էռլեյ ճարտարապետին, յասու կապէն մասնական ճարտարապետութիւնն ուսումնասիրելու համար: Աւելցնող պայծառ կը

տեսնուի շատ խնամով հոգարուած աշխարհայայտ տեսանկի մը վրայ, որ կը ներկայացընէ բովանդակ փոքր Սարրան, իրանի հիւսիսամասն եւ Անգրկասպիան երկրին արեւելամասը, եւ որուն վրայ նշանակուած է ուղեգիրքը: Կը տեսնուի որ բուն երկու ուղեւորութիւն եղած է. առաջինը (11 Սեպտ. 1897 մինչեւ 19 Ապր. 1898) եղած է Կ. Պոլսէն Տրապիզոնի, Բաթումի եւ Տիգրիսի գծով դէպ ի երևան, Նախիջևան եւ Դարբանդ, յետոյ՝ Երզնէի վրայէն դէպ ի Թէհրան, անկէ վերադարձ՝ Կուս՝ եւ Համադանի վրայէն նախ Բաղդադ, յետոյ Եփրատի գծով մինչեւ Իրեք, ուստի դէպ ի արեւմուտք՝ անապատեն (Պարսկոյնի վրայէն) հասնելով Դամասկոս եւ Բէյրութ: Երկրորդ ճամբորդութիւնը (1898, Մայիս 5 — Յունիս 10) ուրիշ ժամայ է. այսինքն՝ Տիգրիսի եւ Բագուի գծով Անգրկասպիան երկրին, անոր երկամուտիով Միւրիկ վրայէն մինչեւ Բուխարա եւ Սմիղանդ: Աւելորդութեան բուն նպատակը ճարտարապետական — գեղարուեստագիտական բնութիւն, արդիւնքն ուղեյն հրատարակելով թեամբ լցու պիտի ինէ: Բայց յիշեալ ուղեւոր բազմութիւն լուսանկարներ ալ առած էր Տեղեկական յիշեալ աշխարհայտ տեղեկու. եւ ժողովուրդեան տարկաներու, որոնք յիշեալ երկատիրութեան մէջ յարմար տեղ չաւանդին: Ահա գրութեան շքեղ լուսատարութեամբ՝ ճարտարական է հոս առանձին, 85 տախտակներով:

Տախտակները մասամբ միակ մեծագիր տեսարանով են, մասամբ փոքրագիր կրկնապատկերով: Իւրաքանչիւրին վրան նշանակուած է յիշեալ երկիրն ու ներկայացուած տեղը, բոց առան լուսանկարն առնուած օրը: Օրինակի համար Դիլիջանի երկու մեծագիր եւ հաս մը կրկնապատկերով տախտակները 23 Հոկտ. 1897 թուականը կը կրեն. նոյնպէս միւսներն ալ: Աւելորդ է կրենէլ որ պատկերներն արուեստի ամէն կատարելագործութեամբ՝ շքեղ տեսարաններ են: Պատկերներու ցանկը կը ցուցընէ որ մեծագոյն մասամբ Պարսկաստանի տեսարաններ են (Տես. 13—58). Ճնայեալ միւս երկիրներուն. Անգրիկականի կը վերաբերին առաջին տասնութերեւ տախտակները: Առողջ են կարգաւ՝ Դիլիջան (երկու տեսարան, Տես. 3 կողակ մը եւ Հայոց հարսիքի մ'երաժիշտները), Չուրուկու կիրճը (երկու տեսարան, Տես. 5 հայ գիւղացիներ), Սեւան (Տես. 6 Մայրականներու գիւղը, Տես. 7 Սեւանայ ընդհանուր տեսքը, եւ հայ գիւղ մը), Երեւան (երկու Տես., մզկիթը), Նախիջևան (Տես. 10 շուկայի տեսարաններ, Տես. 11 փողոյն տեսարան եւ Նայի գերեզմանը), եւ Զուզադ (Տես. 12), վերջին շատ գեղեցիկ ընդհանուր տեսարան մ'երախի ամառնայ՝ Հայոց հին գերեզմանատունն առնուած: Աւելի տեղը կու դան Պարսկաստանի եւ միւս աշխարհայտ տեսարանները, զորոնք մի առ մի յիշել չենք կրնար: Յիշենք միայն Տես. 15—16 (Երզնէի), որ կը ներկայացընէ հայազգի խաչաւոր Հաջաղեան եւ իւր խոհանոցը, եւ յասու պէս Տես. 27 որ վից տախտակի մեծութեամբ հսկայ համառոտարան մ'է Մուշի մանապատ: Է. Տ. Տ.

18. Carol Jean, Les deux routes du Caucase, notes d'un touriste. «Կովկասի երկու

ուզինքը, վերնագրով գործն, որ զարգարուած է բազմաթիւ տեսարաններով, ուզեալոր մը յաշաւ գիրն է՝ որ թագաւորաց մասն է կոչվարի ամենա- շքեղ բայց այժմ գրեթէ անմարդարեակ մէկ մասն, այն որ երբեմն շէրէտեկու հայրենիքն էր՝ Ս. Եղիշու արեւելեան արք. Մեծ ոգեւորութեամբ գրուած է, ի շքեղ նկարագրութիւններով կով- կասի բնական գեղեցկութեանց, սիրան ու գրաւիչ ոմով նկարագրուած են բնութիւնն ու բնակիչքն Ուզեւորին ճամբան իրք կրին եղած է, որով կովկասի կրինն ուզեւորը նկարագրուած են, գիրքն ալ կրին անհատարար մասերն բաժնուած։ Առա- ջին ուզին է կովկասի շղթային կենդանուն կարե- լով՝ վրական ուսմանուցն դժով ճամբորդու- թիւնն եղած է 1894 Օգոստոսին, Պալէն Սաման, Կերասան, Տրապիւն, Բաթում եւ Տփլիս գտով, որոնց մէջ յառկաւ նկարագրուած են վերին երեքն, իւրաքանչիւր յատուկ զուգնեցով։ Տփլիս (դ. Գ.) կեցած է շաբաթ մը. անկէ ետքը կարած Վրկասեան շղթան գեղ է մշտնորեւան, որմ գեղ է Նովորոսիսի, Հոն կը լինայ առաջին ուղին, որուն նկարագրութիւնը կ'ընէ գրքին առաջին մասը վեց զուգնեցով։ Սակայն գրքին զիստը նպատակն է նկարագրել այսօր «Ճաշուած երկրի մը», ուր կը կարեն ուզեւորն իրմ յառաջ գրառա- ջընէն Եւրոպացի մը սուր կեանքը ըլլալու չէ, այն անառաւարտ լեռնաշխարհն որ մինչեւ գարուն երկրորդ կսեն եղած ալ իր կն միջեւ շէրէտ- ներուն հայրենիքն էր, իսկ այսօր՝ բայց ծովեղեր- քն՝ գրեթէ լեռնին մարգարէրէ անապատ մը, բայց երկրի մը զոր ուզեւորն՝ կովկասի Եգեթի, անուանել չի վախճել։ Այս գրեթէ կամ ուղին՝ Նովորոսիսկէն մինչեւ Սփիւրնիքու երկիրը կամ Սուխում-Գայէ կարած անցած է ճամբորդն, եւ որուն գեղեցիկ նկարագրութիւն մ'ըսած է երկ- րորդ մասին մէջ, որ գրքին ամենամեծ մասը կը բռնէ։ Թէ այս եւ թէ առաջին մասը զարգարուած են բազմաթիւ պատկերներով, եւ երկու փոքրիկ տախտակներով։ Գործերն նպատակը բացատրելով՝ աւելորդ է բռնլ որ յառկալէն մեզ Լայպցն մասին քիչ անգամ խօսուած է այն ալ ի հարկէ առաջին մասին մէջ, եւ հոս հոն հարեւանցի կերպով։

4. Յ. Յ.

19. Bellegotti Lanfranco Avv., Il Concerto Europeo e la Questione Armena. Գրքի վերնագիրը պայծառ կը ցուցնէ պարունա- կութիւնը, Համառոտ գրութեք մըն է, բայց ինդրին ամեն կէտերը չօրպանուած են, անշնայով այն առաւելութիւնն ալ որ պարզ ճառական կամ զինական նկարագրաւ գրութիւն մը չէ, ինչպէս են սպարաբար այս կարգի տեսարանները։ Ընդհա- կառանքն գիտական նկարագրին ամեն տեղ կը տեսնուի, ամբողջ լըժովութեամբ եւ ծանրութեամբ գրուած, իւրաքանչիւր կէտին ի հաստատու- թիւն նշանակելով բազմաթիւ աղբիւրները։ Ըլլան գիւտադիտական, ըլլան ոչ, իրաւագիտական տե- ասկեպով շարադրուած նշանաւոր իրաւագիտի մ'երկասորթիւնն ըլլալը կը լսենաւ ամեն էջին, որաւի ալ համառոտ փոքր գրութեք մ'ըլլայ, «Կնիթը քաղաքական ըլլալով՝ թերթիս ուսումնա-

կան ծրարքն գուր կը մնայ պարունակութիւնը մանրամասն յառաջ բերել։

20. Alcock D. Aan den Euphraat, een verhaal uit Armenië door A. Alcock. Երանի առիթ անեցաւք նշանակելու նորատիպ Բարու- կան մասնանիքն՝ որ Լայպցն եւ իրենց աշխարհին հանգամանքները կը նկարագրեն։ Ասոց մէջ կայ՝ թէ եւ տակաւին սակաւորէն շարք մ'ալ որ ուրիշ ձեւ բնութեւն է իրեն ու գեղեցիկ նկարագրերն, այն է վեպի կամ պատմաւածքի։ Նոյնպիսի է նաեւ ներկայ գիրքը հշտնական լըժուաւ, որ քառու- վեց զուգով գրաւիչ կերպով կը պատկերացնէ շատ տեսար գեղեցիկ վերջին տարինեւուն։ Ինչպէս խորագրին ալ կը ցուցնէ՝ «Նիքրատի վայոյն կը գաւառայ նիթիւ», եւ գեղեցիկն եւ պատմաւածքին ստղարէն է յառապալէն Ուսհո, նոյն քաղաքին չորիտանայ հասարակութեան աղեղներն եւ մայր եկեղեցւոյ այրուի՝ յարակից պարագանե- լով։ Հանրածանոթ ըլլալով նիթիւն՝ աւելորդ կը համարենք գրքին պարունակութիւնը յառաջ բե- րել։ Գրքին վերջը գրուած վերջաւան մը բացայայտ կը նշանակէ որ բան մը չէ պատմուած հոս՝ որ ծշմարտութեան հարաւակ ըլլայ, ամեն նաեւ գոյցն պարագաներ՝ որ վեպի մը մէջ ասեղծուած կերպին կարծաւի, իրականութեան համեմատ գրուած է։ Գործող անձանց անունները միայն ինչպէս բնական էր՝ փխուած են։ 4. Յ. Յ.

21. Յափր Յափրան. Բանաստեղծու- թիւններ։ Նախընտրած իր «Վաղանա ընկերով ու- սանող Մանեսեանի», «Արտապաւան Մարգ ամառգրից (յաւերաններով)։ Թեպէս եւ Պր. Հեղինակը կ'ընէ յառաջարանին մէջ (էջ 7)։ «Մեր հայրենի հովաներից այս փնջիկ կաղնիցի», Բայց Գեօթիէ Գորգի եւն փնջիկ ալ փխուած ու լաղած է։ (տե՛ս էջ 20, 36, 44, 47, 58, 75)։ Ընթեանքն եւ գեղեցիկ կարներն չեն պակիր։ Կ.

22. Պ. Միմոնիանց Տէշթալի կոլումնարով այս անգամ ամեն Լայպցն աշտին փափակ թելերուն մօտ՝ գրաւիչ ու գիւթիչ նիթ մ'ընարած է իւր վարժ ու ուսհուն գրքին։ — Աւարայրի սուրբ կուսէն ետքը՝ երբ լուծ էին պատերազմող մե- աթիկներն աղմակներն, արեւու շաշինն եւ նեւեա- րու չկահները, հայ յաղթող քաղերու յաղթու- թիւն, յաղթութիւնն աղբալան եւ Մայրն Լայպուս ասն սեւ հագած խոր արտաւթեան մէջ ընկզման՝ կը ոգար երբ արդւոյց անդարմանելի կորուստը։ Տէշթալի կոլումնարը՝ ուխտանեղոյ, մասինքն վա- ասկ, Միւսեանց իշխանն ալ Պարսից մարտաւաքին բանաին մութ անկերն՝ շղթաներու սակ կը հն- ծեր ու կը հաւալէր անուանելի անանկներու մէջ։ Արթնցած եր խոթին անդրը ձայնն եւ — խալթը, որ կը յիշցնէր սեխադարձին հայրենեակ հառ- ցուցած դաւան եւ աննկարագրելի վշտանքն եւ ուշե- րները։ Անդարմանելի անցեալը՝ մարգանտիկ նա- խանեկէ նահատակութիւնը, սուր տեղեայ կոր- ծանուցը, հայրենակիցներուն գիտուութիւնն եւն, քառանկիներին՝ Լայպուսաթի խեղճ կացութիւնը, իւր՝ վասակին անանեկէ վիճակը կը տանն որ ամենը՝ նոյն իսկ իւր սիրտուն գաւառը՝ Գառիին

այ կը փախչէ իմէն. կը տեսնէ այլանդակ դէմքէն վար գլորուող արտասուաց եւ արեան որդնալից վիրաց թանձր թարախէ հեղաղը (էջ 8); Վհատեցուցիւ ապագան՝ յուսահատական մահը...

Լեզուն կարծես կրակ ու բոց է, շատ տեղ հայրենասիրական կտորներ կարգապահ ժամանակը՝ (տե՛ն ի մտնողներէ էջ 27 Աստուայի հետ թաղեալ) 31 Հայ վերուստ դիւանի մը խօսքն առ Վասակ եւն) արարուա մը կը թափանցէ կը մանէ շարայլուկ յետանձնացն սփռնեալ մինչեւ ծուռէ: Ահա բանաստեղծական ընթեւանք գիրք մը, որ թէեւ Ռուսահայոց լեզուով գրուած է, բայց սահման ոճով: Էնք գտնուիր արեւելահայոցն յատուկ խորթ ու բանագրօթիկ գարեհասանքը, մի միակ պահանջութիւնն է թերեւս տաղաշափութեան կանաններուն ընդ մ'ամսմտաբուութիւնը: — Եղայրեանէրք, — նաեւ Վասակներ, — կարգադէ՛ք Տէր-Տէի կ'ուսմտաբու:

23. Ս. Զ. Լուսնա: Աշտորահարս ստանալի փոքրիկ գիրք մըն է 32 էջով. ներաշնչուկ մը մարտը լեզուաւ գրուած բանաստեղծութիւնները՝ աւելի բանաստեղծին աշխոյժ մարք քան թէ խորին զգածմանը ունենալը կ'արտայայտեն: Հանգիւստ ընթերցողը չի կրնար չափաւորաբար, երբ «Ի՛նչ նաւակն» եւ «Երկու նիւթներ» վերնագրով բանաստեղծութիւնները կարդայ, որ բանաստեղծութեան աղբուր ծաղիկներ են: Ռուսաստանի կանոններուն դէմ մեծ պահանջութիւններ ունի, որոնց վրայ խաղի շարժեր, ապա թէ ոչ Հանգիստն մէջ շատ անգամ բնութեանը կրկնել հարկ պիտի ըլլայ: Գարձեալ շերտ տառասութիւնն մը կը նշմարուի զբոյսիկն մէջ. զ. օ. աւելորդ տեղ երկրորդի, երրորդի տարածագրի, զգուշացն եւ այլն գրուած են, որովհետեւ առանց ջ արտաբերելու անկարելի է սոյն բառերն հնչել: Իսկ տեղ տեղ ալ ջ պէտք եղած ժամանակ խնայութիւն ի գործ գրուած են:

24. Պոռոնանց Պ. Մակ-Ս. ու Կոպիլ: Առաջիկայ տետրակն մեզի կը ներկայացընէ զպոստական փոքրիկ մանկան (Մանչուկ) ու շնիկն (Կուսիկ) մը պատմութիւնը, կամ լաւ եւս — զբոյսը: Ըստ վտաճառեւ ու կենդանի նկարուած է մանկական կենդան քննադատութիւնը. մանաւանդ երբ Մանչուկը զպոստին վարժած Անյին (Եղայրեան) հետ կը խօսի, ընթերցողը կը կարծէ թէ, իրապէս աղախտիլը կը լսէ:

Աւելորդ է տետրակին լեզուին եւն վրայ խօսիլը, ինչու որ արգէն Պառնեանց անսեր բառական է նոյնը լեւելայն իմացընելու...

25. Փոպպի Ֆ. Քոֆի Էմմա: Աւելորդ է հոս ֆրանսուս լուպպիի որդերգութիւնը քննադատել, վստօն զի թարգմանուած գրքի մէջ ոչ թէ զբերն բովանդակութեան վրայ կը խօսուի, այլ թարգմանութեան վրայ: Սովորաբար արեւմտեան Հայիկ զաղկիներէն լեզուին ուժիկ ծանօթութիւնն ունենալով, զաղկիներէն շատ եւ ամէն տեսակ գիրք կը թարգմանեն, բայց միշտ կրեւով գաղաղական լեզուին ազգեցութիւնն՝ առանձն կամ նուազ, եւ երբեմն ալ ոչ միայն ազգեցութիւն են

կրած, այլ բոլորովն գաղղիականութիւն կը շնչեն եւ հայ տարազին ներքեւ գաղղիական մարմին եւ ոգի կը գտնենք: Սակայն Միլտոն Մանուշարի թարգմանութիւնն այսպիսի թարգմանութեան չի նմանիր. միայն թէ ինչպէս որ զերթէ ամէն թարգմանութեան մէջ անկարելի է որ օտար ազգեցութիւնն չգտնուի, այսպէս ալ մասնորէն՝ որ որդերգական թարգման է, բոլորովն զուրկ չէ գաղղիականութենէ:

26. Սո. Մայիստիսանց, Սեբեոսի Պարսա: Ինչու է Ս. Սարկիսի: Այս նիւթին վրայ մտաբանութեան մը պիտի հրատարակենք: Թողուածն մէջ Պր. Սո. Մայիստիսանցին Սեբեոսի քննադատին կարծեալ գլխաւոր կէտերն ալ պիտի յառաջ բերուին:

27. Հառնի. Երէտաբար Անդրեան: Փոքրածաւալ զբոսկիր բովանդակութիւնն եւ բարդական գտնն է. Երեւուկ մը, փոքրիկ քաղաք մը կը քաշուի ուր անմասնօթ ապրիլ կը բաղկայ. այս նոր անձնաւորութիւնը՝ տարեկայ չկայ որ քաղաքացւոյ հնաւորբերութիւնը կը շարժէ, եւ խոսակցութեան եւ շղարկատեսութեան օրական նիւթը կը մատակարարէ, — եւ մը քաղաքիկին մէջ այս այսպէս չէ. — մեծ ու պղծիկ, այլ ու կին իրմով կը զաղկեն, նաեւ զինքն անհանգիստ ընելով իրենց հետաքրքրութեամբ: 10 տարի այսպէս բոլորովն անմասնօթ ապրելէն վերջ՝ օրին մէկ յարմար առիթ գտնելով՝ այնտեղ մը կը գնէ, զոր կը կրթի կորելույն չափ: Քաղաքը կը փոփոխուի թէ ծերուն կին մէկ ազգականն եկեր է, եւ անունն ալ գրին «Երեւուկը անգլիացին», խօսիլ, պարել, երգել սորվեցնելէն ետքը՝ ընկերութեան մէջ կը մտնէ մը՝ սիրուն երիտասարդի պէս հագուած ձեռնոցաւոր ույծամարդը, որ զլուսնորաբար խոսակցութեան առարկայ էր եղած եւ ամենուն սիրտը շատնց արգէն գրուած: Կապիկն բոլոր պահասութիւնները կ'ենթադրուի կը շատագուրին, մինչեւ ի վերջը շատ ժամանակ ետքը՝ ամէն մարդ կապիկն իրական մարդու տեղ զնչէն ետեւ՝ շարաշար կերպով կը խոյստանալուի հասարակութիւնը, որ ի լրումն պատճոյժ՝ երբ ծերունը պատճելու կ'երթայ՝ կը գտնէ սեղանին վրայ նամակ մը որ կը ծանուցանէ թէ «ես իմ արժանապատասխանութիւնից տուր բան էի համարում մանակցիլը ձեր անվերջ բաժանանքներին եւ հետեւել ձեր աննպաստական կեանքի ծողալիլ ձեռն: Ուստի եւ կրթեցի միջադէպ օրտոգ-ուստոգ, որ փոխարինեց ինձ ձեզ համար եւ որին գաւթ այնչափ սիրեցիք... աշխատեցէք որքան կարելի է շատ օգտուել այս գաւթից»:

Ստորագրութիւնը չբնէ, բարդական նպատակն լաւ, միայն չենք կարող բերանել թէ հեղինակն — ե՛թէ ուրիշ մը չէ — ինչպէս ի՛նչ ազգակիցներն այնչափ սուր կը համարի որ կապիկ մ'իւր անբանութեամբը չկարենան զանազանել մարդէն, մանաւանդ կարդալով յառաջ բերուած գեղեցիկ, Գիտական-նպատակը, նիւթին մասին կ'երեւայ քննադատութիւն ընելու ժամանակ չէ թողալեցած հեղինակին, որ այսպէսով բոլոր իւր նմանացը արժանապատասխանութեան կը դաշին: Զ. Վ. ՄԱՐՏ.

“Հաղպիկ, անցող տարւան ըն-
թացրին մէջ (էջ 380), Էդմոնդ գէ մփշտիկ Միլթոն,
երկին հայերէն թարգմանութեան վրայ խոսելու
տալիս ունեցած էինք: Օր. Է. Բ. Օստանի նշան
թարգմանութիւնն համեմատած էինք սակաւագ
“Բաղմալէպի, կիսատ թարգմանութեան հետ մի-
այն, այն տամանի նշան դրքին երբորք կամ լաւ
եւս — առաջին թարգմանութիւնը մեր աչքին բո-
լորովին զիգրած ըլլալով: Այս թարգմանութիւնը
նմանապէս Գաղղիներէն է եւ գործ առաւ հայ
ճարպիկ թարգմանչին Փիլիպպոսի Վարդանեան.
(Թիֆլիս ապուստ:) Թարգմանութիւնը կատարեալ
է, ապարտ իրենց մարտը, եւ ազնիւ թղթի վրայ:
Վարդանեան յատուկ համեմատող եւս առաւարտութեան
մէջ կանոնաւոր է եւ միօրինակութիւնը պահած:

ԱՅԿԱՅԻՆ ԹԵՐԻԹԵՐԻ ԺԱՂԱՎՈՒՅՆՆԵՐ

1. Օրորոյ Ա. Բարուէի նոր թարգմանութիւնը: — 2. “2. Հայրենացի, տեղեկութիւն: — 3. “Ժաղկի, զապալ: — 4. Նոր եւ նիւ լրագրող մասին փսփսու-
թիւն: — 5. “Փառսոյ: — 6. “Բիւսանդոնի նազա-
թունակը: — 7. Ղ. Փ. Միլլէրի գետնական գործունեու-
թեան 30 ամեակը: — 8. Սեւալալարի երկրաշարժը: — 9. Պր. Գր. Հանշանցի արեւմալը բացուած ութերորդ
որոշանոցը:

Օգտակար գիտելիքներ:

1. Օրորոյ Ա. Բարուէի նոր թարգմանութիւնը:
Փետրուարի Թափն մէջ (էջ 61) հայրենապէս
օրորոյին Մ. Տմառեանի բանաստեղծութեանց
միայն թարգմանութիւնը յիշած էինք, զոր հրա-
տարակած էր “2. Հայրենացի: “Նշան լրագրին
22 Թափն մէջ կը տեսնենք դարեւմտ անխնայ
օրորոյին մէկ ուրիշ անգղիներէն թարգմանու-
թիւնը: Այս անգամ ընտարած նիւթն է Փոֆոբար
(Պերս, Ներշնչութիւն, էջ 53) ութ երկուստան-
տողեան աներով ստանաւորը, Փոֆոբար բառին
բացատրութիւնը տալէն ետքը: Ար շնորհաւորենք
“2. Հայրենացիին, որ այսպիսի գործակցի մը հա-
մակարհը կցեր է շահիլ:

2. “2. Հայրենացիի տեղեկութիւն: “2. Հայ-
րենացի, Վերկիայի թարգմէլ: Ընկերութեան
օրագրին, որ միշտ է հիմալ Նիւ-Եորկ կը հրատա-
րակուէր՝ իւր բնակավայրը փոխած է եւ անցա-
լի իշխան ընկերութեան վարչութեան հետ Ուսար-
թաւորը, Հայոց կենդանութեան միջին մէջ, այս-
պէսով կը յուսան երկուքն ալ իրենց վաճառին
տեղի դիւրաւ հասնելու եւ գործունեութիւնին
անեղծելու, ցորափ Նիւ-Եորկ գտնուելով՝ հե-
ռաւ էին Հայոց ամենամեծ բնակավայրին: Վեր-
կայ, Հայոց Հարկը: Ընկերութիւնն արդէն իսկ քանի մը
գիրք պատրաստած է եւ մտերմ լոյս պիտի տեսնեն:
“Պատգի կ'ընենք զոքն վրայ հրատարակուած
“2. Հայրենացիին, նոր հացելին:

3. “Պատգի, Գործը: Ետով իմացալը
“Պատգիին, քանի մը չաքալ յաւալ անպայման
կերպով զապարտան զատապարտալին: Գաղաթ-
ման պատճառն էր վերջին կերպնորայն թափն

տիպաւ կարմիր գունով հրատարակած ըլլալը:
“Պատգիին, գաղղիկով՝ Կ. Պոլսի իւր հիւր օրա-
թերթերէն մէկը կը կործնէր: Սակայն առայս
չենք ուզեր ըլլալ, այլ փառահեղ ենք թէ “Պատգիին,
պաշտօնական տեղին ամէն կողմէ փառասկիւն
եան՝ զիւր տեսնեն գարեւալ լոյս կը տեսնէ,
իւրպէս “Բիւսանդոն, մասին մեր գրածը շատով
յարգիւն եղած էր ժամանակին:

4. Նոր եւ նիւ լրագրող մասին փսփսու-
թիւն: Պոլսահայ եւ եւրոպահայ թերթերուն մէջ քանի
մը լոյս տեսած կամ նոր լոյս տեսնելու սրբուած
լրագրաց վրայ տեղեկութիւններ կը գտնենք:
Ցայտմ լոյս տեսնող եղբւր է հառ մը միայն որ է
“Կիւսկիւրայի Պատգիին, շարժարթութիւնը թէ ա-
ռօրեայ “Պատգիին, իմագրութեան, ասոր առա-
ջին թաւին հրատարակուած ըլլալուն տեղեկու-
թիւն տեսնել: “Պատգիին, Թ. 114) յաշարող մա-
սին չենք գտնար: — Պատին Տիկին Մառի Սել-
մանի ձեռքը պիտի ընտարակուի նոր լրագրի մը՝
“Չարգ, անուն, որ բնականապէս իրական տեսնել
շահալը: Թերթին պիտի արժանանայ, ցորափ
այս վերջին՝ անենալով հայ լրագրութեան մէջ
մերթ ընդ մերթ իւր ներկայացուցիչը՝ չէ ունեցած
ցայտօր նորոշանքներ: Եւս յապարհուած թերթ մը,
ՀՀՀՀՀՀՀՀ Ծփոյին “Ցարաղին, երբեք երբեք
այս մասին հրատարակութիւնները: “Չարգ, կու-
շաւած է արեւմտ այս պակասը լեցնելու, եւ իւր
արուեստագէտ հրատարակչին ձեռքը մէջ՝ լիով
պիտի յաշար փառահեղ: “Չարգ, պիտի ըլլայ
Գործը: Եւս պիտի միջ լիով եւրոպական այս
տեսակ բազմաթիւ լրագրող հետ: — Երուսալէմ
Ս. Երուսալէմ Միաբանութեան կողմէն շատցող ի մը
գաղաթմ “Սին, լրագրող վերադին կենդանացը-
նելու փափաքներ եւ շահեր կը տեսնենք այս
յետին 22 Թափն մէջ: Վերջինս կը Վերջինս կը Վերջինս
Երուսալէմ Միաբանութիւնները, Երուսալէմ մայր Ա-
թոն իրենց առանձին թերթերն տեսնալէն
ետքը չէր վայելար որ Երուսալէմ ալ տեսնար իւր
օրգանը, մանաւանդ որ մը միջին եւ մը ալ կա-
րող եւ գործն անենքն են որ կը պակսին Ս. Եա-
կրայ մեծահարուստ եւ բազմաթիւ միաբաններով
վաճիկն մէջ: Երկուստ Հայրիկ 500 բուրի խոտա-
ցիւր է ի քաշարութիւն եւ յօտանալութիւն ի
զիպուած որ “Սին, հրատարակուի: — Նմա-
նապէս ուսարթութեան կը կարգանք “Նոր-Պատգի
մէջ թղթակցութիւն մը (Թ. 11), յարուծ Բ. Բ.
Ս. ՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀ կը բողբէ վերադ իւրիւր իւր
հրատարակած “Նոր-Փորթ, քանապատկան թերթ
թին զապարտան մասին արուած ուստ տեղեկու-
թեանց գէմ, Բ. Բ. ՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀՀ կը յայտա-
րարէ թէ “Նոր-Փորթը՝ ի Գործը՝ այլ իրմ
անկախ պատճառներով՝ լոյս տեսնելու առաջ-
միայն: Ետային այն է որ “Նոր-Փորթ, իր քանա-
պատկան մասնակցութիւնը՝ յանկալի օժանդակ
կուցիւնը չէ ունեցած ընթերցող հասարակու-
թեան կողմէն:

5. “Թարգի, Երկուր տեսն հաղալը եւ
“Թարգի, Հայոց միակ բեմական թերթը, որ
վերջերս սկսաւ գարեւալ իւր իւր իւր կերպով հրա-
տարակուիլ անխնայ խմբագրին՝ եղած պակաս